Kommissionens Meddelande om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa grupper av avtal, beslut och samordnade förfaranden inom försäkringssektorn

(Text av betydelse för EES)

(2010/C 82/02)

1. INLEDNING OCH BAKGRUND

1. Genom kommissionens förordning (EG) nr 358/2003 ([1]), den tidigare gruppundantagsförordningen för försäkringssektorn, som upphörde att gälla den 31 mars 2010, var artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt ([2]) (nedan kallat fördraget) tillämplig på vissa grupper av avtal, beslut och samordnade förfaranden inom försäkringssektorn.

2. Efter en utförlig översyn (nedan kallad *översynen*) av hur förordning (EG) nr 358/2003 fungerat offentliggjorde kommissionen den 24 mars 2009 sin rapport till Europaparlamentet och rådet om den förordningen (nedan kallad *rapporten*) ([3]) samt ett åtföljande arbetsdokument ([4]).

3. Med anledning av slutsatserna av översynen har kommissionen nu antagit en ny gruppundantagsförordning för försäkringssektorn som förlänger undantagen för två av de fyra avtalskategorier som undantogs i den tidigare gruppundantagsförordningen, nämligen i) gemensamma sammanställningar, tabeller och undersökningar samt ii) gemensam täckning av vissa typer av risker (pooler).

2. ANALYS AV FÖRSTA PRINCIPER

4. Kommissionens ursprungliga syfte när den antog förordning (EG) nr 358/2003, dvs. att minska antalet anmälningar, är inte längre relevant eftersom företag enligt förordning (EG) nr 1/2003 inte längre kan anmäla sina avtal till kommissionen utan numera måste göra en bedömning själva. Mot denna bakgrund bör ett specifikt rättsinstrument som en gruppundantagsförordning antas endast om samarbetet inom försäkringssektorn är ”speciellt” och skiljer sig från andra sektorer som inte omfattas av en gruppundantagsförordning (dvs. de flesta sektorer i dagens läge). Kommissionens analys av huruvida gruppundantagsförordningen för försäkringssektorn borde förlängas omfattade tre viktiga frågor för var och en av de fyra kategorier av avtal som undantogs enligt gruppundantagsförordningen, nämligen

a) huruvida affärsrisken eller andra aspekter inom försäkringssektorn gör att denna sektor är ”speciell” och skiljer sig från andra sektorer på ett sådant sätt att det är motiverat med ett mer utbrett samarbete mellan försäkringsföretagen,

b) om så är fallet, huruvida detta större samarbetsbehov gör att det krävs ett rättsligt instrument som en gruppundantagsförordning för att skydda eller underlätta detta samarbete, och

c) om så är fallet, vilket i så fall är det lämpligaste rättsliga instrumentet (dvs. den gällande gruppundantagsförordningen, en delvis förlängning, en förlängning i ändrad form eller riktlinjer).

3. FÖRLÄNGDA UNDANTAG

5. På grundval av översynen och ett samråd med berörda aktörer som genomfördes under en tvåårsperiod antog kommissionen den nya gruppundantagsförordningen [kommissionens förordning (EU) nr 267/2010 av den 24 mars], som (med ändringar) förlänger undantagen för två samarbetsformer, nämligen i) gemensamma sammanställningar, tabeller och undersökningar och ii) gemensam täckning av vissa typer av risker (pooler).

6. När avtal som faller under dessa kategorier av avtal inte uppfyller alla villkor för att omfattas av gruppundantaget måste de analyseras individuellt mot bakgrund av artikel 101 i fördraget. Analysramen i kommissionens riktlinjer för tillämpningen av artikel 81 i EG-fördraget på horisontella samarbetsavtal ([5]) (nedan kallade *horisontella riktlinjer*) hjälper företagen att bedöma om avtalen är förenliga med artikel 101 i fördraget ([6]).

3.1 Gemensamma sammanställningar, tabeller och undersökningar

7. Under vissa förutsättningar undantog den tidigare gruppundantagsförordningen avtal som avser gemensam utarbetning och spridning av i) beräkningar av genomsnittskostnaden för att i det förflutna täcka en viss risk och ii) dödlighetstabeller samt tabeller över sjukdoms-, olycks- och invaliditetsfrekvenser i samband med försäkringar som innehåller ett sparmoment. Gruppundantagsförordningen undantog även (under vissa förutsättningar) gemensamt

([1]) EGT L 53, 28.2.2003, s. 8.

([2]) Med verkan från och med den 1 december 2009 har artikel 81 i EG-fördraget ersatts av artikel 101 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. De två artiklarna är dock i sak oförändrade. I denna förordning bör hänvisningar till artikel 101 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt i förekommande fall förstås som hänvisningar till artikel 81 i EG-fördraget.

([3]) http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52009DC0138:EN:NOT

([4]) http://ec.europa.eu/competition/sectors/financial_services/insurance_ber_working_document.pdf

([5]) Se punkt 7 i kommissionens tillkännagivande av den 6 januari 2001: Riktlinjer för tillämpningen av artikel 81 i EG-fördraget på horisontella samarbetsavtal, EGT C 3, 6.1.2001, s. 2.

([6]) De nuvarande horisontella riktlinjerna håller på att ses över.

genomförande av undersökningar om de sannolika effekterna av allmänna omständigheter utanför de berörda företagen, antingen på frekvensen eller storleken av framtida försäkringsfall för en viss risk eller riskkategori eller om lönsamheten för olika typer av investeringar samt spridning av resultaten av dessa undersökningar.

8. Såsom anges i rapporten är kostnaden för en försäkringsprodukt okänd då premien och risktäckningen fastställs. Riskkalkylering är en avgörande aspekt vid all prissättning av försäkringsprodukter och en faktor som av allt att döma särskiljer försäkringssektorn från andra sektorer, även banksektorn. Detta innebär att det är absolut nödvändigt med tillgång till statistiska uppgifter från tidigare år för att man ska kunna värdera risk. Kommissionen anser därför att samarbete i detta hänseende är både ett särdrag för försäkringssektorn och en nödvändighet för att man ska kunna värdera risk.

9. Kommissionen anser också att det finns goda skäl för att skydda och underlätta samarbetet inom detta område med en gruppundantagsförordning och att det är lämpligt att gruppundantaget förlängs för denna avtalskategori för att undvika att detta konkurrensfrämjande samarbete minskar.

10. I samband med förlängningen av undantaget gjorde kommissionen emellertid följande viktiga ändringar: i) ”gemensamma beräkningar” ändrades till ”gemensamma sammanställningar” (som också kan innefatta vissa beräkningar), ii) förtydligande om att informationsutbyte är tillåtet endast om det är nödvändigt, och iii) nu ges också konsument- och kundorganisationer (till skillnad från privatpersoner) tillgång till uppgifter, med ett undantag som gäller allmän säkerhet.

3.2 **Gemensam täckning av vissa typer av risker (pooler)**

11. I den tidigare gruppundantagsförordningen undantogs [1] bildandet och driften av samförsäkrande och samåterförsäkrande pooler för gemensam täckning av nya risker liksom samförsäkrande och samåterförsäkrande pooler för täckning av risker som inte är nya, på vissa villkor, särskilt avseende tröskelvärden för marknadsandelar.

12. Kommissionen anser på grund av resultatet av översynen att riskdelning är av avgörande betydelse när det gäller vissa typer av risker (t.ex. i samband med kärnkraft, terrorism och miljöhot) som enskilda försäkringsföretag tvekar att, eller inte kan, försäkra helt och hållet själva, eftersom man annars inte skulle kunna garantera att alla sådana risker täcks. Detta särskiljer försäkringssektorn från andra sektorer och innebär att det finns ett ökat behov av samarbete här [2]. Därför undantar den nya gruppundantagsförordningen också pooler på vissa villkor.

13. I samband med förlängningen av undantaget gjorde kommissionen följande viktiga ändringar: i) metoden för beräkning av marknadsandelar har ändrats för att anpassa den till andra allmänna och sektorspecifika konkurrensregler så att inte bara marknadsvärdet av de deltagande företagens försäljning inom poolen utan också utanför poolen kommer att beaktas, och ii) definitionen av ”nya risker” har ändrats och utvidgats.

14. För självbedömningen är det viktigt att tänka på att det finns tre typer av pooler och att avgöra vilken kategori en viss pool omfattas av. Det rör sig om i) pooler som inte kräver en gruppundantagsförordning som skyddsnät eftersom de inte har en konkurrensbegränsande verkan så länge som de behövs för att deras medlemmar ska kunna tillhandahålla sådana typer av försäkringar som de inte kan tillhandahålla ensamma, ii) pooler som omfattas av artikel 101.1 i fördraget och som inte uppfyller villkoren i den nya gruppundantagsförordningen men kan omfattas av ett individuellt undantag enligt artikel 101.3 i fördraget, och iii) pooler som omfattas av artikel 101.1 i fördraget men som uppfyller villkoren i gruppundantagsförordningen.

15. Både när det gäller typ ii) och typ iii) måste relevant produktmarknad och geografisk marknad definieras noga, eftersom en definition av marknaden är en förutsättning för att man ska kunna bedöma om tröskelvärdena för marknadsandelar är uppfyllda [3]. Kommissionens tillkännagivande om definitionen av relevant marknad i gemenskapens konkurrenslagstiftning [4] jämte relevanta kommissionsbeslut och administrativa skrivelser för försäkringssektorn kan användas som vägledning för pooler vid fastställandet av relevant marknad.

16. Kommissionens översyn visade dock att många försäkringsföretag felaktigt använde poolundantaget i gruppundantagsförordningen som ett generellt undantag, utan att såsom krävs ha gjort en noggrann rättslig bedömning av om poolen uppfyllde villkoren i gruppundantagsförordningen [5].

[1] Under en treårsperiod från och med den dag då gruppen först bildades, oavsett gruppens marknadsandel.

[2] En alternativ metod för att täcka risker genom samförsäkring och samåterförsäkring är att ingå samåterförsäkringsavtal för särskilda ändamål på teckningsmarknaden. Sådana avtal kan vara ett mindre begränsande alternativ beroende på en analys från fall till fall.

[3] Betänkligheter framfördes även när det gäller definitionen av nya risker.

[4] EGT C 372, 9.12.1997, s. 5.

[5] Detta gäller särskilt tröskelvärden för marknadsandelar. Dessutom är det mycket viktigt att pooler som täcker nya risker och hävdar att de omfattas av gruppundantagsförordningen ser till att de faktiskt omfattas av den exakta definitionen av nya risker i artikel 1 i den nya gruppundantagsförordningen, såsom nämns i rapporten och arbetsdokumentet.

17. Man bör också komma ihåg att sam(åter)försäkringsavtal för särskilda ändamål på teckningsmarknaden ([1]) aldrig har omfattats av gruppundantagsförordningen, och de kommer inte heller att omfattas av den nya förordningen. Såsom nämns i kommissionens slutrapport om branschutredningen av företagsförsäkringar av den 25 september 2007 ([2]) kan metoder som omfattar anpassning av premier (genom samförsäkrings- eller samåterförsäkringsavtal för särskilda ändamål mellan samförsäkrande eller samåterförsäkrande företag) omfattas av artikel 101.1 i fördraget, men de kan också omfattas av undantaget i artikel 101.3 i fördraget.

18. Kommissionen avser att i samarbete med nationella konkurrensmyndigheter och inom ramen för det Europeiska konkurrensnätverket noggrant övervaka poolernas verksamhet för att se till att inga generella tillämpningar av gruppundantagsförordningen eller artikel 101.3 i fördraget förekommer. Denna noggranna övervakning kommer att genomföras i linje med tillsynsärenden där pooler har konstaterats bryta mot artikel 101.1 i fördraget och/eller gruppundantagsförordningen.

4. UNDANTAG SOM INTE FÖRLÄNGS

19. På grundval av kommissionens analys i rapporten och arbetsdokumentet samt i konsekvensanalysen för den nya gruppundantagsförordningen har två av de fyra undantagen i den tidigare förordningen, nämligen avtal om standardvillkor och säkerhetsanordningar, inte förlängts genom den nya gruppundantagsförordningen. Orsaken är främst att de inte är specifika för försäkringssektorn och därför, om de tas med i ett sådant rättsinstrument som grundar sig på undantag, kan leda till omotiverad diskriminering av andra sektorer som inte omfattas av en gruppundantagsförordning. Dessutom framgick det av översynen att även om dessa båda samarbetsformer kan medföra vissa fördelar för konsumenterna kan de också orsaka en del konkurrensproblem. Därför är det lämpligare att de omfattas av en självbedömning.

20. Att gruppundantaget inte förlängs för dessa båda samarbetstyper leder visserligen oundvikligen till en något lägre grad av rättssäkerhet, men det bör understrykas att försäkringssektorn i detta avseende kommer att ha samma grad av rättssäkerhet som de sektorer som inte omfattas av en gruppundantagsförordning. Såsom anges nedan planerar kommissionen dessutom att behandla dessa båda samarbetsformer i sina horisontella riktlinjer.

4.1 **Standardvillkor**

21. I den tidigare gruppundantagsförordningen undantogs gemensamt utarbetande och gemensam spridning av icke-bindande standardvillkor för direktförsäkring ([3]).

22. På grundval av de fakta som framkom i samband med översynen anser kommissionen inte längre att det behövs någon sektorspecifik gruppundantagsförordning, eftersom samarbete kring standardvillkor inte är utmärkande för försäkringssektorn utan gemensamt för många sektorer (t.ex. banksektorn) som inte omfattas av någon gruppundantagsförordning. Eftersom standardvillkor inte enbart förekommer inom försäkringssektorn är det lämpligt att eventuell vägledning om standardvillkor ges för hela branschen och i form av ett sektorsövergripande instrument.

23. Kommissionen anser att standardvillkor ofta både kan främja konkurrensen och vara till gagn för konsumenterna. Standardvillkor gör det t.ex. möjligt att jämföra de försäkringspremier som olika försäkringsföretag erbjuder, och tack vare det kan kunderna lättare kontrollera innehållet i garantier och lättare byta till andra försäkringsföretag eller försäkringsprodukter. Samtidigt som försäkringsprodukter för konsumenter behöver kunna jämföras med varandra kan alltför långtgående standardisering skada konsumenterna och leda till brist på andra former av konkurrens än priskonkurrens. Eftersom vissa standardvillkor kan vara i obalans är det lämpligare att företagen gör sin egen bedömning med stöd av artikel 101.3 i fördraget om artikel 101.1 i fördraget är tillämplig för att visa att det samarbete de deltar i medför effektivitetsvinster varav konsumenterna tillförsäkras en skälig andel ([4]).

24. Kommissionen planerar därför att utvidga tillämpningsområdet för sina horisontella riktlinjer så att de behandlar standardvillkor för alla sektorer. De horisontella riktlinjerna håller på att ses över och i syfte att rådfråga berörda parter planerar man att offentliggöra ett utkast till ändrade horisontella riktlinjer under första halvåret 2010.

([1]) Varvid en bestämd del av en viss risk täcks av ett ledande försäkringsföretag och återstoden av andra försäkringsgivare, som uppmanas att täcka återstoden.

([2]) KOM(2007) 556 slutlig: Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – Branschutredning av företagsförsäkringar i enlighet med artikel 17 i förordning (EG) nr 1/2003 (slutrapport).

([3]) Artikel 6.1 a–k i förordning (EG) nr 358/2003.

([4]) En del av villkoren i artikel 6.1 i den tidigare gruppundantagsförordningen (förordning (EG) nr 358/2003) kommer fortsättningsvis att vara relevanta vid en självbedömning av avtal enligt artikel 101 i fördraget. Detta gäller särskilt avtal som påverkar priser och produktinnovation. Särskilt relevanta är t.ex. villkor som i) föreskriver om nivån på bruttopremier, ii) anger garantibeloppet eller försäkringstagarens självrisk, iii) föreskriver ett omfattande försäkringsskydd, som även omfattar risker som ett betydande antal försäkringstagare inte är utsatta för samtidigt eller iv) kräver att försäkringstagaren ska försäkra sig mot olika risker hos en och samma försäkringsgivare.

4.2 **Säkerhetsanordningar**

25. I den tidigare gruppundantagsförordningen undantogs i) tekniska specifikationer, regler eller riktlinjer om säkerhetsanordningar och förfaranden för att bedöma och godkänna att säkerhetsanordningarna uppfyller dessa normer samt ii) tekniska specifikationer, regler eller riktlinjer för installation och underhåll av säkerhetsanordningar och förfaranden för att bedöma och godkänna att företag som installerar och underhåller säkerhetsanordningar uppfyller dessa normer.

26. Kommissionen anser emellertid att fastställandet av tekniska normer faller inom det generella området för fastställande av normer, vilket inte är unikt för försäkringssektorn. Eftersom dessa typer av avtal inte enbart förekommer inom försäkringssektorn är det lämpligt att eventuell vägledning ges för hela branschen och i form av ett sektorsövergripande instrument. Detta är redan fallet eftersom det avsnitt 6 i de horisontella riktlinjerna ger vägledning om tekniska normers förenlighet med artikel 101 i fördraget. Dessutom håller de horisontella riktlinjerna på att ses över och ett offentliggörande av ett utkast till ändrade horisontella riktlinjer planeras under första halvåret 2010 i syfte att rådfråga berörda parter.

27. Dessutom omfattades dessa avtal av gruppundantagsförordningen om det saknades harmonisering på unionens nivå. Kommissionens översyn visar att tillämpningsområdet för gruppundantagsförordningen har minskat eftersom harmoniseringen numera är omfattande. Inom det begränsade område som ännu inte omfattas av någon harmonisering på unionsnivå leder detaljreglering på nationell nivå till fragmentering av den inre marknaden, minskad konkurrens mellan tillverkare av säkerhetsanordningar i olika medlemsstater och till mindre valmöjligheter för konsumenterna, då dessa inte får försäkring om deras säkerhetsanordningar inte uppfyller de normer som försäkringsföretagen fastställt gemensamt.

28. Därför har kommissionen inte förlängt gruppundantagsförordningen för dessa grupper av avtal.

5. **SLUTSATSER**

29. För att undvika en generell tillämpning av gruppundantagsförordningen måste företagen därför noga utvärdera sitt samarbete om gemensamma sammanställningar, tabeller och undersökningar samt pooler under de förutsättningar som fastställs i gruppundantagsförordningen.

30. Som stöd vid självbedömningen enligt artikel 101.3 i fördraget för samarbete om standardvillkor och säkerhetsanordningar har företagen tillgång till två rättsinstrument, nämligen de horisontella riktlinjerna (som håller på att ses över) och riktlinjerna för tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget ([1]).

([1]) EUT C 101, 27.4.2004, s. 97.